

Piotr Guzik, Waldemar Krasowski, Katarzyna Ramotowska,
Krzysztof Henel, Michał Polakowski

**KOLEJNY LĘG SÓWECZKI *GLAUCIDIUM PASSERINUM*
W OSTOI BIEBRZAŃSKIEJ (PLB200006)
I SYTUACJA GATUNKU NA TYM TERENIE**

W dniu 1 VII 2017 w godzinach wieczornych, podczas obserwacji ptaków koło wsi Dobarz w Dolnym Basenie Biebrzy stwierdzono rodzinę sóweczek *Glaucidium passerinum* złożoną z pięciu młodych osobników (PG i in.). Tworzyły one zwarte stadko rodzinne trzymające się na niewielkich wysokościach i często się nawołujące. Młode sowy bardzo słabo latały, stąd wnioskujemy, że przebywały poza dziuplą lęgową zaledwie od kilku dni. Ptaki odnotowano w borze mieszanym świeżym z drzewostanem sosnowym w wieku ponad 90 lat, w sąsiedztwie terenów zabagnionych i olsu. Wcześniej, w dniu 28 VI 2017 r., w odległości około 1 km na zachód od tego miejsca stwierdzono aktywnego wokalnie samca (A. Szorc). Z kolei po pierwszej obserwacji rodziny, w następnych dniach słyszano w tym rejonie samca samoistnie odzywającego się głosem terytorialnym (WK). Ostatnia obserwacja z tego stanowiska pochodzi z 9 VII 2017, gdy odnotowano co najmniej jednego ptaka dorosłego i 3-4 osobniki młode (MP i in.). Opisany przypadek jest drugim pewnym stwierdzeniem lęgu w Ostoi Biebrzańskiej. Wcześniejszy miał miejsce w roku 2010 na Czerwonym Bagnie, gdzie również obserwowano rodzinę ze słabo lotnymi młodymi (Dmoch *et al.* 2012).

Północno-wschodnia Polska leży w zwartym zasięgu występowania sóweczki. Największe populacje gniazdują tu w Puszczech: Białowieskiej, Augustowskiej i Knyszyńskiej (Rowiński 2010, Zawadzka i Zawadzki 2010, Pugaczewicz *et al.* 2013, Tumiel *et al.* 2013). Położona w tej części kraju Ostoja Biebrzańska to przede wszystkim rozległy obszar bagien, gdzie tereny leśne zajmują powierzchnię ok. 38 tys. ha (26%) i stanowią je głównie olsy i brzeziny bagienne oraz bory sosnowe (Bartoszuk 2005, Świętochowski *et al.* 2010). Mimo to, co najmniej część tego obszaru wydaje się być optymalna dla sóweczki. Za takie siedliska uważa się starsze bory świerkowe i lasy mieszane, charakteryzujące się widoczną piętrowością i zróżnicowanym wiekiem (Mikusek 2009). Dojrzewające i urozmaicone lasy Ostoi Biebrzańskiej coraz bardziej odpowiadają wymogom siedliskowym sóweczki, a w sąsiedztwie Dobarza zapewniają jej również tereny podmokłe i preferowane w terytoriach tej sowy, odpowiednie rozmiarowo dziuple (Mikusek 2009).

Sóweczka jest gatunkiem częściowo wędrownym (Mikkola 1983, Snow i Perrins 1998, Polakowski *et al.* 2008) i w wyniku przemieszczeń migracyjnych głównie z licznych populacji gniazdujących w sąsiednich Puszczech może zasiedlać nowe terytoria. Takie są notowane w różnych rejonach Polski (Stawarczyk *et al.* 2007). Dotyczy to też m. in. nieodległych Warmii i Mazur (Cząstkiewicz i Sereda-Cząstkiewicz 2015), ale nawet lasów w granicach administracyjnych Białegostoku (A. Zbyryt i in., w przyg.). Z drugiej strony, w związku ze swoją krótką aktywnością wokalną w ciągu doby, jej rozmieszczenie jest stosunkowo słabo poznane (Stawarczyk *et al.* 2007). Dwa stwierdzone dotąd przypadki lęgów sóweczki w Ostoi Biebrzańskiej mogą pozostawać w związku z niedostateczną penetracją tego rozległego i trudnego do badań obszaru oraz mniejszą atrakcyjnością dla obserwatorów tutejszych obszarów leśnych w stosunku do łąk i torfowisk.

Rozpoznanie występowania sóweczki w Ostoi Biebrzańskiej zapewne jest niekompletne. O tym, że prawdopodobnie jest to bardziej rozpowszechniony gatunek, może świadczyć zestawienie dotychczasowych obserwacji stąd z różnych okresów roku (tab. 1). Wskazują one na istnienie stałego lęgowiska tego gatunku w rejonie Grzęd i Czerwonego Bagna w Basenie Środkowym Biebrzy, co wydaje się być tym bardziej prawdopodobne, że po odnotowaniu lęgu (Dmoch *et al.* 2012), zaledwie w odległości niespełna 1,5 km od tamtego miejsca, ponownie stwierdzono stacjonarnego samca, a kolejne obserwacje miały miejsce w tej okolicy i jesienią, i wiosną (tab. 1). Podobnie sytuacja przedstawia się w przypadku terytorium z Grzęd, gdzie samca notowano niemal w tym samym miejscu w różnych latach (M. Adamowicz, A. Dmoch, G. Maciorowski, tab. 1). Zestawione w tabeli 1, dalsze obserwacje sóweczki wskazują, że jej lęgi mogą mieć miejsce też w innych rejonach obfitujących w odpowiednie siedliska, zwłaszcza w lasach pomiędzy Biebrzańskim Parkiem Narodowym a Puszcza Augustowską.

Reasumując, sóweczka wydaje się regularnie i skrajnie nielicznie gniazdować w Ostoi Biebrzańskiej, a jej liczebność można tu ostrożnie oszacować na 5-10 par lęgowych. Należy spodziewać się, że w kolejnych latach liczba wykrytych stanowisk lęgowych tego gatunku w Ostoi Biebrzańskiej może być większa.

Dziękujemy Michałowi Adamowiczowi, Adamowi Dmochowi, Agnieszce Grajewskiej, Agnieszce Henel, Grzegorzowi Maciorowskiemu, Piotrowi Marczakiewiczowi, Dariuszowi Karpiowi, Romualdowi Mikuskowi i Adamowi Szorcowi za przekazanie swoich obserwacji sóweczek z Ostoi Biebrzańskiej. Za uwagi do pierwszej wersji notatki dziękujemy Monice Broniszewskiej i Romualdowi Mikuskowi.

Tab. 1. Zestawienie obserwacji sóweczki *Glaucidium passerinum* z Ostoi Biebrzańskiej z wyłączeniem pewnych przypadków lęgów wymienionych w tekście notatki

Table 1. Observations of the Eurasian Pygmy Owl *Glaucidium passerinum* in the Natura 2000 „Ostoja Biebrzańska” SPA, with the exception of the breeding records mentioned in the present note. (1) – Observation date, (2) – Location, (3) – Number of individuals, sex, (4) – Behaviour, (5) – Status, (6) – Observer, (7) – Territorial, (8) – Calling, (9) – Response to playback stimulation, (10) – Observed in suitable nesting habitat, (11) – Observed, (12) – Possible breeding, (13) – Non-breeding, (14) – Probable breeding

Data obserwacji (1)	Lokalizacja (2)	N os., płeć (3)	Zachowanie (4)	Status (5)	Obserwator (6)
18 IV 2003	Grzędy	1 ♂*	terytorialny (7)	gniazdowanie możliwe (12)	A. Dmoch
24 IV 2006	Grzędy	1 ♂	terytorialny (7)	gniazdowanie możliwe (12)	G. Maciorowski
16 XI 2008	Sąsiedztwo Czerwonego Bagna	2 ♂	nawołujące (8)	niełęgowy (13)	R. Mikusek
17 XI 2008	Czerwone Bagno (Chojowy Grąd)	1 ♂ w 1. roku życia	reakcja na wabienie (9)	niełęgowy (13)	R. Mikusek
15 XI 2010	Czerwone Bagno	1 ♂	nawołujący (8)	niełęgowy (13)	R. Mikusek
późna wiosna 2012	Sosnowo	1 os.	widziany w siedlisku lęgowym (10)	gniazdowanie możliwe (12)	D. Karp
28 VIII 2014	Modzelówka	1 ♂	nawołujący (8)	niełęgowy (13)	G. Maciorowski
20 III i 11 IV 2015	Czerwone Bagno	1 ♂	terytorialny (7)	gniazdowanie prawdopodobne (14)	K. i A. Henel, D. Karp
jesień 2015	Grzędy	1 os.	widziany (11)	niełęgowy (13)	D. Karp
14 III 2017	Grzędy	1 ♂	nawołujący (8)	gniazdowanie możliwe (12)	K. Henel
20 i 27 III 2017	Wrotki	1 ♂♀	terytorialne (7)	gniazdowanie prawdopodobne (14)	A. Grajewska

cd. tabeli na następnej stronie

cd. tabeli

7 i 9 V 2017	Lebiedzin (gm. Sztabin)	1	terytorialny (7)	gniazdowanie prawdopodobne (14)	P. Marczakiewicz
21 VIII 2017	Grzędy	1 os.	nawołujący (8)	niełgowy (13)	M. Adamowicz

*Obserwacja zaakceptowana przez Komisję Faunistyczną PT Zool. (2004)

*Observation accepted by the Polish Avifaunistic Commission (2004)

Literatura

- Bartoszuk H. 2005. Zbiorowiska roślinne Biebrzańskiego Parku Narodowego. W: Dyrzcz A., Werpachowski C. (red.). Przyroda Biebrzańskiego Parku Narodowego. Monografia. BbPN, Osowiec Twierdza, s. 133-148.
- Cząstkiewicz D., Sereda-Cząstkiewicz A. 2015. Występowanie sóweczki *Glaucidium passerinum* na Warmii i Mazurach. Chrońmy Przyr. Ojczyzną 71, 1: 28-34.
- Dmoch A., Mikusek R., Dyrzcz A. 2012. Awifauna łągowa Czerwonego Bagna w Kotlinie Biebrzańskiej. Orn. Pol., 53: 86-104.
- Komisja Faunistyczna 2004. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2003. Not. Orn. 45: 169-194.
- Mikkola H. 1983. Owls of Europe. Buteo Books, Vermillion.
- Mikusek R. 2009. Sóweczka *Glaucidium passerinum*. W: Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. Monitoring ptaków łągowych. Poradnik metodyczny dotyczący gatunków chronionych Dyrektywą Ptasią. GIOŚ, Warszawa. s. 451-458.
- Polakowski M., Broniszewska M., Skierczyński, M. 2008. Sex and age composition during autumn migration of Pygmy Owl *Glaucidium passerinum* in Central Sweden in 2005. Orn. Svecica 18: 82-86.
- Pugacewicz E., Białomyzy P., Wereszczuk M. 2013. Liczebność, ekologia i rozród sóweczki *Glaucidium passerinum* w Puszczy Białowieskiej. Dubelt 5: 1-38.
- Rowiński P. 2010. Puszcza Białowieska. W: Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.). Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. Marki, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków. s. 202-204.
- Snow D.W., Perrins C.M. 1998. The Birds of the Western Palearctic. Concise Edition. Oxford University Press.
- Stawarczyk T., Mikusek R., Domaszewicz A. 2007. Sóweczka *Glaucidium passerinum*. W: Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.). Atlas rozmieszczenia ptaków łągowych Polski 1985-2004. Poznań, Bogucki Wyd. Nauk. s. 268-269.
- Świętochowski P., Maciorowski G., Henel K., Marczakiewicz P., Grygoruk G. Dolina Biebrzy. 2010. W: Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P.

- (red.). Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. Marki, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków. s. 196-198.
- Tumiel T., Białomyzy P., Grygoruk G., Korniluk M., Świętochowski P., Wereszczuk M., Skierczyński M. 2013. Cenne i nieliczne ptaki lęgowe na Obszarze Specjalnej Ochrony Puszcza Knyszyńska. *Ornis Pol.* 54: 170-186.
- Zawadzka D., Zawadzki J. 2010. Puszcza Augustowska. W: Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.) Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. Marki, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków. s. 193-195.
- Zbyryt A., Kapowicz E., Myka O., Polakowski M. 2017 (w druku). Sowy Strigiformes Białegostoku - rozmieszczenie, liczebność i zmiany. *Ornis Polonica* 58.

Adresy autorów:

Piotr Guzik, Firma Alcedu, ul. Lelewela 12/10, 38-400 Krosno

Waldemar Krasowski, Fundacja Aviangarda, ul. Zjazdowa 8, 07-230 Mostówka

Katarzyna Ramotowska, Firma Biebrza Eco-Travel, ul. Kościuszki 26, 19-110 Goniądz

Krzysztof Henel, Biebrzański Park Narodowy, Osowiec-Twierdza 8, 19-110 Goniądz

Michał Polakowski, Katedra Ochrony i Kształtowania Środowiska, Politechnika Białostocka, Wiejska 45a, 15-351 Białystok

Autor do korespondencji: e-mail (MP): polnocne.podlasie@gmail.com

ANOTHER BREEDING RECORD OF THE EURASIAN PYGMY OWL *GLAUCIDIUM PASSERINUM* IN THE NATURA 2000 „OSTOJA BIEBRZAŃSKA” SPA AND THE LOCAL STATUS OF THE SPECIES

Summary

On 1 July 2017, a family of the Eurasian Pygmy Owl *Glaucidium passerinum*, which consisted of five fledglings was observed near Dobarz village (Trzcianne Commune, Podlaskie Province) in the Lower Biebrza Basin. The owls were recorded in their optimal habitat at least until 9 July 2017. This was the second case of confirmed breeding of this species in the Natura 2000 „Ostoja Biebrzańska” SPA. The actual population size of the species in the area is estimated at 5-10 pairs. Lower number of confirmed breeding sites so far, may result from several factors. On one hand, it may be an effect of a lower number and activity of bird observers in „Ostoja Biebrzańska” in the past, that also applies to forest habitats, which nowadays are more often visited than before. On the other, this may result from partially migratory behaviour of this owl and might reflect its expansion from adjacent areas, mainly the Augustów, Białowieża and Knyszyńska Forests. The settlement of „Ostoja Biebrzańska” by the Eurasian Pygmy Owl is also enhanced by availability of favourable breeding sites.

Key words: Pygmy Owl, *Glaucidium passerinum*, Biebrza, Natura 2000 SPA, optimal habitat, detectability.